

Β ΛΥΚΕΙΟΥ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ΘΕΟΣ

Β_ΘΕ1.3 Βίωμα

Παρουσιάζοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Η θεραπεία του τυφλού, Δομήνικος Θεοτοκόπουλος. Νέα Υόρκη, Μητροπολιτικό Μουσείο. Πηγή: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/e3/El_Greco_-_Christ_Healing_the_Blind_-_WGA10420.jpg (11/8/2016).

* * *

Η μεταστροφή του Απ. Παύλου (1601), Caravaggio. Ιδιωτική συλλογή. Πηγή: <http://www.artbible.info/art/large/3.html> (11/8/2016).

* * *

Εφαρμόζοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Η αυθεντικότητα του βιώματος

«...Ο αυθεντικός όμως άνθρωπος δεν είναι μόνο αυθόρμητος στον τρόπο του· είναι γνήσιος και στην πίστη του. Η πίστη δεν είναι ιδεολόγημα που πρέπει να υποστηρίξουμε, ούτε σκέψη που πρέπει να κατανοήσουμε, ούτε άποψη που πρέπει να παραδεχθούμε. Η πίστη δεν είναι συναίσθημα ούτε ηθικός κανόνας με τον οποίον πρέπει να συμμορφωθούμε, ούτε βίωμα που ψυχολογικά επιβάλαμε στον εαυτό μας, ούτε πάλι στόχος που κατακτάται με ανθρώπινες προσπάθειες. Η πίστη είναι χάρις και ζωή και αλήθεια που προσφέρεται, αναδύεται και αποκαλύπτεται. Είναι κάτι που δίνει ο Θεός· κάτι που φανερώνει τον Θεό [...].

Η αυθεντικότητα του βιώματος δεν ταυτίζεται με πομπώδη έκφραση, πληθωρικό εντυπωσιασμό, αιφνιδιασμό και έκπληξη ή κοσμικό θαυμασμό. Το χριστιανικό βίωμα είναι μυστικό, είναι βαθύ και εσωτερικό. Το βίωμα της Χαναanaίας, η οποία δέχθηκε ο Κύριος να τη συγκρίνει με τα σκυλάκια, του Ζακχαίου που ομολόγησε δημόσια τις αδικίες του, της αιμορροούσης που κρυφά απέσπασε δύναμη από τον Θεό, αποτελούν υποδείγματα αυθεντικότητας. Κανείς δεν πρόσεξε αυτούς τους ανθρώπους. Ούτε οι μαθητές. Ο Κύριος όμως ακούει τις κραυγές της Χαναanaίας, βλέπει και καλεί ο ίδιος τον Ζακχαίο, αισθάνεται το άγγιγμα της αιμορροούσης. Γι' αυτό και ξεχώρισε τη Χαναanaία παρακάμπτοντας τους αποστόλους, τον Ζακχαίο διακρίνοντας τον μέσα από το πλήθος, την αιμορροούσα αισθανόμενος την ιδιαιτερότητα του αγγίγματος της. Το αυθεντικό βίωμα πείθει και επιβάλλεται και στις δυσκολότερες και πιο αντίξοες συνθήκες. Επισύρει επάνω του το βλέμμα του Θεού, ξεχωρίζει τον άνθρωπο κι όταν αυτός σκεπάζεται από το πλήθος, την αδιαφορία του κόσμου, τη δική του ασημαντότητα...».

Νικόλαος Χατζηνικολάου, μητρ. Μεσογαίας & Λαυρεωτικής: *Η αυθεντικότητα στο βίωμα του σύγχρονου Χριστιανού*. Πηγή: <http://users.otenet.gr/~mystakid/nxn.htm> (από το βιβλίο του, *Άνθρωπος Μεθόριος*, Αθήνα: Εν πλω, 2005) (11/8/2016).

* * *

Η Παναγιά του Βάλτου

«Σαν παραμύθι χρυσών εποχών και σαν τραγούδι αδυνατισμένο στον ήχο, πλην άθιχτο στα μάτια της ψυχής, θυμάμαι το πανηγύρι της Παναγιάς του Βάλτου[...].

(ο παππούλης) Ήταν άνθρωπος κοντούλης, πενηντάχρονος, απόφοιτος δημοτικού, αλλά πολύ θεοσεβής. Καθώς τα ταπεινά και διακριτικά αηδόνια υμνούν με το τραγούδι τους την αυγή του Θεού, τρεφόμενα με τη δικιά του μέριμνα, έτσι κι ο Παππούλης έψελνε με ζεστή ψυχή το μεγαλείο του Θεού. Χωρίς να εννοεί τα βυζαντινά τροπάρια, τάνιωθε, με τη γνώση πούχουν οι παρθένες ψυχές, και γινόταν, αυτός ο μικρός κι ασήμαντος κι απαίδευτος άνθρωπος, ένας χρυσόφωνος άγγελος, με ανοιγμένες τις αθέατες φτερούγες τη ψυχής του - και τα μικρά του μάτια διαστέλλονταν, λες και γινόταν πύλες του Παραδείσου!.. Ω, να τον βλέπατε πως έπασχε το μεγαλοβδόμαδο, καθώς έλεγε τα εγκώμια! [...].

[...] Και μια φορά, που ο παπα - Λάζαρος δεν τον άφησε να πη το ευαγγέλιο της Αναστάσεως, ότι στην λειτουργία παραβρισκότανε ο δεσπότης Αιτωλακαρνανίας Ιερόθεος, και ήθελε άσφογα να τηρηθεί το τυπικό, ο Παππούλης, μετά το Ανέστη, έφυγε κρυφά και πήγε στο ιερό· εκεί, κατά τις μαρτυρίες του Θεοσεβούς νεωκόρου Παντελή, που εκτελούσε και χρέη τελάλη, είπε το πεπόθηκεν η ψυχή μου και το αναβαλλόμενος το φως ώσπερ ιμάτιον· πετάχτηκε μετά απέναντι στο σπιτάκι του, ξεκρέμασε τον γκρα κ' έρριξε τρις στον αέρα - λέγοντας ισάριθμα Αληθώς ανέστη! [...].

[...] Από τον Όρθρο περάσαμε στη λειτουργία της Χάρης Της. Όρθιοι. Όρες πέντε! Κουρασμένοι. Όρες πέντε! Το σώμα βαραίνει, τα μέλη αποσυντονίζονται... - όρθιοι! Όρες πέντε!.. Αλλά: Τις ο περισυναγωγών με ότε εν ερήμω διεσπάρην; Τις ο εκδούς με εις το φως της Δαμασκού;....

Ο Παππούλης φάνηκε ανάμεσά μας κρατώντας κάνιστρο. Μας έβαλε στο χέρι μικρό αντίδωρο... Το κομματάκι εκείνο έχει τόση δύναμη, όση δεν έχουν πέντε άρτοι μαζί. Και αντλεί τη δύναμή του από τη δικιά μας αδυναμία: ένα τόσο δα ψωμάκι σου εξαφανίζει την κούραση πέντε ωρών! Αυτή είναι η απολαυή των πιστών: πάντα μικρή, πάντα λίγη - για να συμβολίζει και υπενθυμίζει, όχι να εξαργυρώνει... Όσοι πιστοί προσέλθετε!... Εκεί, θαρρώ, είναι η λεβεντιά και η τιμιότητα της Ορθοδοξίας και της Ελλάδας: Θέλομε και πάμε! Και θα πηγαίνωμε, όπως πηγαίναμε στις αρχαίες θεωρίες του Παγγαίου και του Ολύμπου! Και θα κυνηγάμε παντού το μικρό αντίδωρο του αγώνα μας!».

Ζούλας, Οδ, (1971). *Ιστορίες από τον Αστακό* [διηγήματα] Αθήνα: Δίφρος. Ανακτήθηκε από: <http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/theotokos/zoulas.htm> (11/8/2016).

* * *

«[...] Άξαφνα ψίθυρος σιγονότατος, ψαλμωδία κατανυκτική, φωνή ικέτις, μπερδεύοντας με τη φωνή της ερημίας και της θαλάσσης, έφτασε στ' αυτιά μας. Χείλη γυναικεία έψελναν ύμνους χριστιανικούς. Κάτω απ' τα ερείπια του κάστρου των Φράγκων, η ταπεινή μελωδία της Ορθοδοξίας, βεβαίωση της συνέχειας, τι συγκίνηση που ήταν!

Σαν να μας έσεισε αγέρας βίαιος. Κάμαμε ακόμα λίγα βήματα. Και τότε πρόβαλε μπρος στα μάτια μας, όραμα θαμπωτικό, αλησμόνητο για πάντα, άσπρο, πάλλευκο: η "Θεοσκέπαστη". Πάνω απ' τα κρεμαστά νερά, στον άγριο βράχο, πάνω απ' το ηφαίστειο.

Οι ύμνοι τώρα έρχονται πιο καθαροί. Προχωρήσαμε, μπήκαμε στη Θεοσκέπαστη. Κατακάθαρο, γυμνό, κατάγυμνο ήταν το ξωκλήσι, καθώς όλα τα ξωκλήσια των Ελλήνων. Μονάχα ένα ξυλόγλυπτο, παλιό, παμπάλαιο τέμπλο. Και μπρος στο Ιερό, κάτω απ' το φαγωμένο τέμπλο, γονατισμένες πάνω στις πλάκες, με σκυφτό κεφάλι, αποτραβηγμένες στη δέησή τους, μονάχες με τον εαυτό τους και με το Θεό, ξυπόλητες, οι μαυροφορεμένες γυναίκες, που είχαμε δει από μακριά, έψελναν [...].

[...] Μας συνεπήρε κ' εμάς το μυστήριο, η κατάνυξη, γινήκαμε σε λίγο μαζί τους ένα, προσευχηθήκαμε κ' εμείς για ό,τι αγαπούμε και για τους ανθρώπους.

Σαν τέλειωσε η παράκληση κ' οι γυναίκες σηκωθήκαν απ' τις πλάκες, ωχρές, γαλήνη ήταν στο πρόσωπό τους πολλή. Μας τριγυρίσανε, είπαν τα δικά τους, είπαμε τα δικά μας. Η μια είχε παιδί σκοτωμένο στον πόλεμο, η άλλη έχει γιο στο στρατό, η άλλη έχει γιο που ταξιδεύει στη θάλασσα. Κάθε χρονιά έχουνε τάμα να πάρουν βόλτα όλο το νησί, με τα πόδια, ν' ανάψουν τα καντήλια στα ξωκλήσια. Έτσι ξεκινήσανε και φέτος. Με τα χαράματα πέσαν στο δρόμο απ' τον Πύργο, ξυπόλητες, κ' η σκόνη σκέπαζε τα σκληρά, τυραγνισμένα πόδια τους. Τώρα, ύστερα απ' τη χάρη της, μετά τη Θεοσκέπαστη, θ' ανηφορίζαν για τ' άλλα τα ξωκλήσια, κατά τα δυτικά.

Βγάλανε απ' το μπογαλάκι τους το γιόμα τους, ψωμί σταρένιο, τις μικροσκοπικές ντομάτες της Σαντορίνης, ψαράκια της τράτας τηγανητά. "Ηντλησαν" νερό απ' τη μικρή στέρνα, νερό βρόχινο, μας φιλέψαν νερό και ψωμί. Δε θέλαμε να τους το στερήσουμε που το είχαν λιγοστό - το ψωμί και το νερό. Μα επιμένανε να το πάρουμε κοιτάζοντάς μας παρακαλεστικά μες στα μάτια, σαν να το γυρεύαν για χάρη.

"Τώρα μας ένωσε η Θεοσκέπαστη", είπαν...».

Βενέζη, Ηλία, Η Θεοσκέπαστη (απόσπασμα από το «Αφιέρωμα στη Σαντορίνη»). *Νέα Εστία*, τεύχ. 698 (1^η Αυγούστου 1956), σελ. 1031. Ανακτήθηκε από: <http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/theotokos/venezis.htm> (11/8/2016).

Στην Παναγία την Κεχριά

Γλυκειά Παρθέν', αξίωσέ με
νάρθω και πάλι στο ναό σου,
όπου φυσά γλυκά η αύρα
στα πλατάνια τα θεόρατα
κάτω στο ρέμμα, που η πηγή κελαρύζει
κι επάνω θροΐζει η αύρα μαλακά.
Όλος ο ήλιος λάμπει στο θόλο
του ωραίου ναού σου με τα πιατάκια τα ποικιλμένα
κι ευωδιάζ' η μύρτος κι η δάφνη
ολόγυρα, κι η βρύση κελαδεί
στην αυλή, που ανθεί ο λιβανωτός κι [η μύρτος].

Στα νεαήμερα τ' αγαπημένα
της δοξασμένης μεταστάσεώς σου
ήθελα νάμαι να ψάλω το "Πεποικιλμένη..."
στο πανηγύρι το σεμνό.

Να βλέπω να θαμάζω τη μορφή σου
με τα ματάκια τα κλειστά,
με τα χεράκια σταυρωμένα,
κι ο Υιός σου να κρατεί την άμωμη ψυχή σου,
ως τρυγόνα στα χεράκια·

κι Απόστολοι εκ περάτων
στα σύννεφα επάνω πετώντας,
κι Άγγελοι με σταυρωμένα χέρια
βλέπουν το θάμμα το φριχτό!

Ψηλά απάνω απ' το δώμα, από δυο παραθυράκια,
με τις κοκούλες δυο καλογεράκια
προβάλλουν και τείνουν από έναν τόμον ανοιχτό!

κι ο ένας γράφει "Θνητή γυναίκα του Θεού μητέρα"
κι ο άλλος· "τ' ουρανού είσαι πλατυτέρα,
ως έμψυχος ναός και θρόνος του Θεού..."

Γλυκειά Παρθέν' αξίωσέ με
νάρθω και πάλι στο ναό σου,

όπου φυσά γλυκά η αύρα
στο ρέμμα στα πλατάνια μυστικά!

Παπαδιαμάντης Αλέξανδρος, *Στην Παναγία την Κεχριά*. Ανακτήθηκε από:
http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/theotokos/papadiam_kehrria.htm
(11/8/2016).

* * *

Η Ορθοδοξία

Γλυκό που είναι το σκοτάδι στις εικόνες των προγόνων
άμωμα χέρια μεταληπτικά
ρούχα που τα΄ άδραξεν η γαλήνη και δε γνωρίζουν άνεμο
βαθιά το ελέησον απ' τους άυλους βράχους
τα μάτια σαν καρποί ευωδάτοι.
Κι ο ψάλτης ολόσωμος ανεβαίνει στο πλατάνι της φωνής
καημένε κόσμε
θυμίαμα η γαλάζια οσμή κι ο καπνός ασημένιος
κερί να στάζει ολοένα στα παιδόπουλα
καημένε κόσμε
σα βγαίνουν - ω χαρά πρώτη - με το Ευαγγέλιο και με τις λαμπάδες
κ' ύστερα η μεγάλη χαρά να συντροφεύουν τ' Άγια...
Ο παπα-Γιάννης τυλιγμένος τ' άσπρο του φελόνι
καλός πατέρας και καλός παππούς με το σιρόκο στη γενειάδα
χρόνια αιώνες χρόνια και νιάτα πόχει η ομορφιά!...

Νίκος Καρούζος, *Η Ορθοδοξία* (συλλογή: Ποιήματα). Ανακτήθηκε από:
<http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/grpoetry/karouzos1.html> (11/8/2016).

Διερευνώντας (υλικό δραστηριοτήτων):

Θρησκευτικός μυστικισμός

«Σκοπός του Μυστικισμού είναι η βιωματική, υπαρξιακή αναζήτηση, η άμεση σχέση και η πνευματική ένωση με τον Θεό η το θείο· αυτή επιδιώκεται με αυτοσυγκέντρωση, προσευχή, απάθεια, θεωρία, έκσταση. Ο Μυστικισμός αποτελεί συνήθως το διαισθητικό στοιχείο στη θρησκευτική εμπειρία και εμφανίζεται σε όλες σχεδόν τις θρησκείες, από τις πιο πρωτόγονες έως τις πιο εξελιγμένες. Κάποτε αναπηδά μέσα από πετρώδεις περιοχές μιας εξωτερικής θρησκευτικότητας, δίνοντας νέα άνθηση στο θρησκευτικό αίσθημα...

Μέσα στον θρησκευτικό μυστικισμό διακρίνονται καθαρά δύο ρεύματα: το ένα, που γενικά θα μπορούσε να ονομασθεί μονιστικής ή μονιστικίζουσας κατευθύνσεως (Νεοπλατωνισμός, ινδουιστική Αντβάιτα, Ταοϊσμός), και το άλλο το θεϊστικό, που αναπτύχθηκε στις προφητικές θρησκείες. Στο πρώτο, το μυστικό βίωμα κορυφώνεται στον πλήρη αφανισμό του ανθρώπινου εγώ μέσα στην απόλυτη Αρχή ή το θείο Πνεύμα. Στο δεύτερο, η ανθρώπινη προσωπικότητα εξυψώνεται και διατηρείται ενωμένη με τον Θεό. Ανάλογα με τον βαθμό της συμμετοχής του Μυστικού στη διαδικασία για την επιστροφή του στον Θεό, ο Μυστικισμός εμφανίζεται ως ενεργητικός, θεωρητικός ή ησυχαστικός...».

Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου), (2006). *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*, Αθήνα: Ακρίτας, σελ. 319.

* * *

Αναπλαισιώνοντας (υλικό δραστηριοτήτων):

«Ξέρω ότι ο Ακίνητος κατεβαίνει·
Ξέρω ότι ο Αόρατος εμφανίζεται·
Ξέρω ότι αυτός που είναι έξω απ' όλη τη δημιουργία
Με παίρνει μέσα του και με κρύβει στην αγκαλιά του,
Και τότε βρίσκομαι έξω απ' όλο τον κόσμο.
Βλέπω τον Δημιουργό του κόσμου, ολόκληρο μέσα σε μένα τον ίδιο·
Και ξέρω ότι δεν θα πεθάνω, γιατί είμαι μέσα στη ζωή,
Έχω ολόκληρη τη Ζωή που ξεπηδάει από μέσα μου σαν πηγή.
Αυτός είναι στην καρδιά μου, είναι στον ουρανό:
Κι εκεί κι εδώ μου φανερώνεται με την ίδια δόξα».

Άγ. Συμεών ο Νέος Θεολόγος. Στο Γουέαρ, Κάλλιστος, Επίσκοπος Διοκλείας (1982). *Ο Ορθόδοξος Δρόμος*, Αθήνα: Επτάλοφος, σελ. 31. Ανακτήθηκε από http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/kallistos_dromos_kef1.html#a (11/8/2016).

* * *

Η πλημμύρα της θείας αγάπης

«Ν' αγαπήσουμε τον Χριστό. Τότε από μέσα μας θα βγαίνει με λαχτάρα, με θέρμη, με θείο έρωτα το όνομα του Χριστού, θα φωνάζομε το όνομά Του μυστικά, αλάλητα. (...) Τότε παύουν τα λόγια. Είναι η εσωτερική σιωπή, η σιγή, που προηγείται, συνοδεύει και ακολουθεί τη θεία επίσκεψη, τη θεία ένωση και σύγκραση της ψυχής με το θείον. Όταν βρεθείς σ' αυτή την κατάσταση, δεν

χρειάζονται λόγια. Αυτό είναι κάτι που το ζεις. Κάτι που δεν εξηγείται. Μόνο αυτός που τη ζει αυτή την κατάσταση την καταλαβαίνει. Το αίσθημα της αγάπης σε πλημμυρίζει, σε ενώνει με τον Χριστό. Γεμίζεις από χαρά και αγαλλίαση, που δείχνει ότι έχεις μέσα σου τη θεία αγάπη, την τέλεια αγάπη. Η θεία αγάπη είναι ανιδιοτελής, απλή, αληθινή».

Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης (2003). *Βίος και Λόγοι*. Χανιά: Ι.Μ. Χρυσοπηγής, σελ. 274-275.

* * *